

# การใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และ 2 ในภาษาเยอรมัน

วิลิตา ศรีอุฬารพงศ์<sup>1</sup>

Received: November 3, 2021

Revised: November 26, 2021

Accepted: December 18, 2021

## บทคัดย่อ

คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และ 2 เป็นชนิดของคำในภาษาต่าง ๆ รวมทั้งภาษาเยอรมัน ที่มีความสำคัญต่อการใช้ภาษาในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนและผู้ใช้ภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศจึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการใช้คำสรรพนามเรียกขานนี้ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ บทความนี้มุ่งอธิบายลักษณะการใช้คำสรรพนามดังกล่าวในบริบทและความหมายต่าง ๆ รวมทั้งชี้ให้เห็นว่ามีหลักเกณฑ์หรือปัจจัยต่าง ๆ มากมาย ซึ่งกำหนดการใช้คำสรรพนามเรียกขาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำว่า du และ Sie ในภาษาเยอรมันปัจจุบัน อาทิ อายุ สถานะทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา และบริบทการใช้ ดังนั้น ในการเลือกใช้คำสรรพนามเรียกขานภาษาเยอรมันที่เหมาะสม ผู้เรียนและผู้ใช้ภาษาเยอรมันจึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะทางภาษาศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ด้วย นอกเหนือจากการมีสมรรถนะทางไวยากรณ์แล้ว

**คำสำคัญ:** คำสรรพนามบุรุษที่ 1, คำสรรพนามบุรุษที่ 2, คำสรรพนามเรียกขาน, หลักเกณฑ์การใช้คำสรรพนามเรียกขาน, การจำแนกคำสรรพนาม du และ Sie ในภาษาเยอรมัน

---

<sup>1</sup> หน่วยงานผู้แต่ง: ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อีเมล: Wilita.S@chula.ac.th

# Use of First- and Second-Person Pronouns in German

Wilita Sriuranpong<sup>2</sup>

**Received:** *November 3, 2021*

**Revised:** *November 26, 2021*

**Accepted:** *December 18, 2021*

## Abstract

First- and second-person pronouns are important for effective communication in many languages including German. Thus, learners and users of German as a foreign language have to be capable of using these address pronouns appropriately in various contexts and situations. This paper explores the usage of these pronouns in various contexts and with various meanings, arguing that there are many factors determining the use of these pronouns, especially *du* and *Sie* in contemporary German, such as age, social status, relationship between interlocutors and context of use. Therefore, in order to select appropriate address pronouns, learners and users of German need to possess sociopragmatic competence in addition to grammatical competence.

**Keywords:** first-person pronoun, second-person pronoun, address pronoun, criteria for address pronoun usage, *du/Sie* (T/V) distinction in German

---

<sup>2</sup> Affiliation: Department of Western Languages, Faculty of Arts, Chulalongkorn University  
E-mail: Wilita.S@chula.ac.th

## 1. บทนำ

คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และ 2 ในภาษาเยอรมันแม้จะมีจำนวนไม่มากเท่าภาษาไทย กล่าวคือ ภาษาเยอรมันมีคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เพียงสองคำ ได้แก่ ich และ wir และคำสรรพนามบุรุษที่ 2 สามคำ ได้แก่ du ihr และ Sie จึงดูเหมือนว่าการใช้คำสรรพนามดังกล่าวเป็นเรื่องง่าย แต่ที่จริงมีความซับซ้อน เนื่องจากมีหลายปัจจัยที่กำหนดการเลือกใช้คำสรรพนามคำใดคำหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเลือกใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 2 รูปเอกพจน์ du หรือ Sie ซึ่งอาจก่อให้เกิดความสับสนหรือความไม่แน่ใจแก่ผู้เรียนภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ ตำราแบบเรียนภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศโดยทั่วไป และแม้กระทั่งตำราไวยากรณ์หลายเล่มก็ไม่ได้อธิบายเงื่อนไขการใช้คำสรรพนามดังกล่าวอย่างละเอียด ถึงแม้ว่าการใช้คำสรรพนามเรียกขานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม จะมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารข้ามภาษา ข้ามวัฒนธรรม และถือเป็นสมรรถนะที่จำเป็นของผู้เรียน เพราะคำสรรพนามเรียกขานเป็นสิ่งที่แสดงหรืออาจมีส่วนกำหนดลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาด้วย (Zifonun et al. 1997, 915) ส่วนการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 โดยเฉพาะรูปพหูพจน์ wir ก็มีลักษณะการใช้ที่หลากหลายและสามารถสื่อความหมายแตกต่างกันไปในแต่ละบริบท จึงเป็นเรื่องที่ควรค่าแก่การเรียนรู้สำหรับผู้ศึกษาภาษาและไวยากรณ์เยอรมัน บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายลักษณะการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และ 2 ในภาษาเยอรมันในบริบทต่าง ๆ และแสดงให้เห็นหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการใช้คำสรรพนาม du และ Sie โดยจะกล่าวถึงการจำแนกคำสรรพนามสองคำนี้ในมุมมองแบบลักษณะภาษา รวมทั้งพัฒนาการของคำสรรพนามเรียกขานเป็นพื้นฐานก่อนการอธิบายเงื่อนไขการใช้คำสรรพนามทั้งสอง

คำสรรพนามที่จะกล่าวถึงในบทความนี้ ผู้เขียนจะจำกัดขอบเขตเฉพาะคำบุรุษสรรพนามที่ใช้เป็นคำเรียกขานแทนผู้พูดและผู้ฟังด้วย ไม่ใช่หน่วยสรรพนาม (pronominal) ที่สร้างมาจากคำนาม<sup>3</sup> คำบุรุษสรรพนามในภาษาเยอรมันมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 8 คำ ได้แก่ ich, du, er, sie, es, wir, ihr และ sie ส่วนคำบุรุษสรรพนาม Sie ซึ่งเป็นคำเรียกคู่สนทนาแบบสุภาพ นั้นมีที่มาจากคำสรรพนามบุรุษที่ 3 sie<sup>4</sup> อนึ่ง คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และบุรุษที่ 2 ich, du, Sie, wir, ihr เป็นคำสรรพนามเรียกขาน (adressierende Personformen) ในขณะที่คำสรรพนามบุรุษที่ 3 เป็นคำสรรพนามอ้างอิง (referierende Personformen) คำสรรพนามทั้งสองชนิดจึงมีหน้าที่ต่างกัน กล่าวคือ คำสรรพนามบุรุษที่ 1 และบุรุษที่ 2 จะทำหน้าที่บ่งชี้ระบุบุคคล (deiktisch) ถือเป็นสรรพนามบ่งชี้ระบุบุคคล (Personaldeixis) และขึ้นอยู่กับผู้พูดว่าเป็นใคร ในขณะที่คำสรรพนามบุรุษที่ 3 ไม่ได้ทำหน้าที่บ่งชี้ระบุบุคคล และไม่ขึ้นอยู่กับผู้พูดว่าเป็นใคร แต่มีหน้าที่อ้างอิงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (anaphorisch) (Boettcher 2009, 104)

บทความนี้จะอธิบายการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 โดยเฉพาะคำสรรพนามที่ใช้แทนผู้พูดหลายคนหรือผู้พูดเป็นกลุ่ม (พหูพจน์) (Sprecher(gruppen)deixis) คือ คำ wir รวมทั้งการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 2 ที่เป็นคำสรรพนามใช้แทนผู้ฟังหนึ่งคน (เอกพจน์) หรือหลายคน/ผู้ฟังเป็นกลุ่ม (พหูพจน์) (Hörer(gruppen)deixis) ซึ่งได้แก่ du, ihr และ Sie คำสรรพนามดังกล่าวไม่เปลี่ยนแปลงทางเพศ แต่สามารถผันตามการกได้ (Zifonun et al. 1997, 39)

<sup>3</sup> หน่วยสรรพนาม หมายถึง คำนามที่ทำหน้าที่แทนผู้ร่วมสนทนา เช่น คำเรียกญาติ คำเรียกอาชีพ (Kittinata 2016, 1, 4) ดูคำอธิบายเรื่องความแตกต่างระหว่างสรรพนามและหน่วยสรรพนามในกิตตินาถ เรขาลิลิต (Kittinata 2016)

<sup>4</sup> ดูรายละเอียดในหัวข้อ 3.1 ของบทความนี้

## 1. คำสรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาเยอรมัน

คำสรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาเยอรมันที่มีหน้าที่เป็นสรรพนามบ่งชี้ระบุบุคคล (Personaldeixis) ใช้แทนผู้พูด มี 2 รูป คือ รูปเอกพจน์ ich และรูปพหูพจน์ wir คำสรรพนามทั้งสองคำมีรูปที่เปลี่ยนแปลงตามการกทั้ง 4 การกในภาษาเยอรมัน ได้แก่ การกประธาน (Nominativ) การกกรรมตรง (Akkusativ) การกกรรมรอง (Dativ) และการกเจ้าของ (Genitiv) ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะคำสรรพนาม wir ('เรา') อย่างละเอียด เนื่องด้วยคำสรรพนามรูปพหูพจน์ wir มีความหมายที่หลากหลาย ซึ่งต่างจากคำสรรพนามรูปเอกพจน์ ich

ในมุมมองแบบลักษณะภาษา นักแบบลักษณะภาษาเช่นซีโซว์ (Cysouw 2013 as cited in Vipas 2019, 19-21) ได้จำแนกภาษาด้วยเกณฑ์การใช้คำสรรพนาม เรา เป็น 5 แบบ คือ

1. แบบไม่มีคำ เรา คือไม่มีสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์
2. แบบที่ เรา เป็นได้ทั้งเอกพจน์และพหูพจน์
3. แบบไม่มีคำแยกใช้ระหว่าง เรา แบบรวมผู้ฟังกับแบบไม่รวมผู้ฟัง (No inclusive/ exclusive) หมายถึง มีคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ทั้งเอกพจน์และพหูพจน์ แต่รูปพหูพจน์ใช้ได้ทั้งแบบรวมผู้ฟังและไม่รวมผู้ฟัง
4. แบบที่มีคำ เรา ชนิดรวมผู้ฟังกับชนิดไม่รวมผู้ฟัง (Inclusive/ exclusive) ภาษาจำนวนมากกว่า 1 ใน 3 ของโลกมีลักษณะเช่นนี้ เช่น ภาษามาเลย์ เป็นต้น (Boettcher 2009, 107-108)
5. แบบมีคำบุรุษสรรพนามพิเศษสำหรับคำว่า เรา แบบรวมผู้ฟัง (Only inclusive) ส่วนคำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์จะเป็นรูปเดียวกับพหูพจน์แบบไม่รวมผู้ฟัง

ภาษาเยอรมันจัดเป็นภาษาในกลุ่มที่ 3 ข้างต้น กล่าวคือ มีคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์แบบรวมผู้ฟัง (Inklusives/ Einschließendes Wir) กับแบบไม่รวมผู้ฟัง (Exklusives/Ausschließendes Wir) เป็นคำคำเดียวกัน เช่นเดียวกับภาษาส่วนใหญ่ในโลกและภาษาอังกฤษที่มีคำ I และ we แต่ we จะใช้แบบรวมผู้ฟังหรือไม่รวมผู้ฟังก็ได้ (Vipas 2019, 20) ตัวอย่างของ wir แบบรวมผู้ฟังและไม่รวมผู้ฟังมีในสถานการณ์ต่อไปนี้

คู่สามีภรรยาพบกับอดีตเพื่อนบ้านโดยบังเอิญ หลังจากทั้งสองย้ายบ้านไป สามีกล่าวว่าอดีตเพื่อนบ้านว่า

Wir<sup>1</sup> haben uns lange nicht gesehen, seitdem wir<sup>2</sup> umgezogen sind.

(เราไม่ได้พบกันนาน ตั้งแต่พวกเราย้ายบ้านไป)

wir<sup>1</sup> เป็นตัวอย่างของ Inklusives Wir หมายถึงคู่สามีภรรยาที่ย้ายบ้านไปรวมทั้งคู่สนทนาหรือผู้ฟังด้วย ส่วน wir<sup>2</sup> เป็นตัวอย่างของ Exklusives Wir หมายถึงเฉพาะผู้พูดที่เป็นสามีรวมทั้งภรรยาของเขา แต่ไม่รวมผู้ฟังหรือคู่สนทนา คือเพื่อนบ้าน

คำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ wir ในภาษาเยอรมันสามารถใช้ในบริบทและสถานการณ์มากมาย โดยมีความหมายแตกต่างกันออกไป

### การใช้ wir ในบริบทและความหมายต่างๆ

คำสรรพนาม wir สามารถใช้ในบริบทที่นอกจากจะหมายถึงผู้พูดและผู้ฟังแล้ว ยังหมายถึงบุคคลอื่นจำนวนมาก หรืออาจหมายถึงบุคคลคนเดียวก็ได้ คำ wir สามารถใช้หมายถึงบุคคลดังต่อไปนี้ (Zifonun et al. 1997, 319-320)

1. wir หมายถึงประชาชนชาวเยอรมัน เมื่อผู้พูดเป็นคนชาติอื่น ก็จะหมายถึงประชาชนประเทศนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น

Spahn: „Wir müssen Geduld haben. Wenn wir zu früh öffnen, riskieren wir schnell steigende Infektionszahlen.“ (Spahn 2021)

(ชปาห์น: “เราต้องอดทน ถ้าเราเปิดเสรีเร็วเกินไป เราก็จะเสี่ยงกับตัวเลขการติดเชื้อที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว”)

คำกล่าวนี้นี้เป็นคำกล่าวของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขของเยอรมนีที่ชื่อเจนส์ ชปาห์น (Jens Spahn) ขณะให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์เอฟ เอ ซเท (FAZ) ของเยอรมัน เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2564 wir ในที่นี้หมายถึงคนเยอรมันโดยทั่วไป

2. wir หมายถึงคนที่อาศัยอยู่ในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง (หรือรัฐใดรัฐหนึ่ง) ตัวอย่างเช่น

Und wenn wir in unserem Land kulturelle Einrichtungen, Restaurants und Hotels früher wieder eröffnen wollen, dann müssen wir uns jetzt an die strengen Regeln halten.

(และถ้าเราอยากให้มีการเปิดหน่วยงานทางวัฒนธรรม ร้านอาหารและโรงแรมเร็วขึ้น เราก็ต้องปฏิบัติตามกฎที่เข้มงวดในตอนี้)

คำกล่าวนี้นี้เป็นคำกล่าวของ ผู้ว่ากล่าวรัฐเมคเลนบวร์ค-พอร์พ็อมเมิร์น (Mecklenburg Vorpommern) ที่เรียกร้องให้พลเมืองในรัฐปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด

3. wir หมายถึง มนุษย์ หรือคนทั่วไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

Im Alltag sprechen wir allerdings seltener über die Sprache selbst (über das System, sondern eher über die Kommunikation. (Adamzik 2004, 38)

ในประโยคนี้ ผู้เขียนกล่าวว่า ในชีวิตประจำวันเราไม่ค่อยพูดถึงภาษา ในแง่ของตัวระบบภาษา แต่จะพูดถึงภาษาในแง่ของการสื่อสารมากกว่า คำ wir ในที่นี้หมายถึง คนทั่วไป

4. wir หมายถึง ผู้เขียนคนเดียว การใช้ wir ชนิดนี้พบในภาษาวิชาการ คำ wir ชนิดนี้มีชื่อเรียกในภาษาเยอรมันว่า Autorenplural ซึ่งมาจากคำภาษาละตินว่า Pluralis auctoris จุดประสงค์ของการใช้ wir ซึ่งเป็นคำสรรพนามรูปพหูพจน์ แทนตัวผู้เขียนเพียงคนเดียว (เอกพจน์) นั้นเป็นสิ่งที่นักวิจัยไม่ทราบแน่ชัด บ้างตีความว่าคำ Pluralis auctoris มาจากภาษาละติน (auctor = ผู้เขียน + Pluralis คำ modestiae modestia = Bescheidenheit ‘ความถ่อมตน’ (Boettcher 2009, 109) wir จึงเป็นรูป Bescheidenheitsplural หมายถึง การแสดงความถ่อมตนของผู้เขียน การใช้ wir เหมือนเป็นการกล่าวในนามของคนหมู่มาก แทนที่จะใช้ ich ซึ่งให้ความรู้สึกว่าเป็นการนำเสนอโดยไม่นำตนเองเป็นศูนย์กลาง (Kresta 1995, 74) หรืออาจเป็นการชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่ตนนำเสนอเป็นผลจากงานวิจัยของนักวิชาการท่านอื่นรวมอยู่ด้วย หรือเป็นความพยายามดึงผู้อ่านเข้ามามีส่วนร่วมด้วย (Hoffmann 2016, 93) ตามธรรมเนียมปฏิบัติหรือแบบแผนดั้งเดิมของการเขียนงานวิชาการในยุโรป มักมีการห้ามไม่ให้ใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ แต่ในปัจจุบันความนิยมในการใช้ wir แทนผู้เขียนเพียงคนเดียว ลดลง และผู้เขียนผลงานวิชาการจำนวนมากใช้ ich แทนตนเองมากขึ้นเรื่อย ๆ (Wiltsa 2020, 149 ) ตัวอย่างการใช้ wir แทนผู้เขียนคนเดียวมีดังนี้

Wir wollen dies an einem Beispiel demonstrieren. (Ernst 2004, 28)

(เราจะแสดงให้เห็นชัดด้วยตัวอย่างหนึ่ง)

การใช้ wir แทนผู้พูดเพียงคนเดียวอีกชนิดหนึ่งที่ไม่พบในภาษาเยอรมันปัจจุบันคือ การใช้ wir ชนิดที่เรียกว่า Pluralis majestatis เป็นการแสดงความเป็นผู้มีอำนาจ เมื่อสมเด็จพระจักรพรรดิหรือสมเด็จพระสันตะปาปาใช้คำสรรพนามพหูพจน์ wir แทนพระองค์เอง ตัวอย่างเช่น

Pius XI Enzyklika „Mit brennender Sorge“ (14.3.1938)

Ehrwürdige Brüder!

Gruß und Apostolischen Segen!

Mit brennender Sorge und steigendem Befremden beobachten Wir seit geraumer Zeit den Leidensweg der Kirche. .. (ตัวอย่างจาก Hoffmann 2016, 93)

(จดหมายเวียนจากสมเด็จพระสันตะปาปาปิอุสที่ 11 “ด้วยความปรียัตถ์ยิ่ง” 14 มีนาคม ค.ศ.1938

พี่น้องที่เคารพ

เราได้เฝ้าสังเกตหนทางอันทุกข์เข็ญของคริสตจักรด้วยความปรียัตถ์ยิ่งและความโหม่นสที่เพิ่มพูนขึ้น...)

Wir, Friedrich Wilhelm von Gottes Gnaden, König von Preußen,...

(เรา ฟรีดริช วิลเฮล์ม ผู้ได้รับพระกรุณาธิคุณจากพระเจ้า กษัตริย์แห่งปรัสเซีย)

นอกจากนี้ ในภาษาเยอรมัน ยังมีการใช้คำสรรพนาม wir ในลักษณะที่เรียกว่า Pluralis benevolentiae (มาจากคำ benevolentia = Wohlwollen ‘ความหวังดี’) (Boettcher 2009, 109) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจ ความหวังดี ความพร้อมที่จะช่วยเหลือ เพื่อสร้างความเป็นกันเองหรือลดช่องว่างระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าจะใช้คำสรรพนาม wir (ซึ่งไม่ได้หมายถึงตัวผู้พูดเอง) กับผู้ที่พูดด้วยในบริบทหรือสถานการณ์ดังต่อไปนี้

5. wir หมายถึงผู้ป่วย/คนไข้ ในสถานการณ์ที่แพทย์หรือพยาบาลสนทนากับผู้ป่วย การใช้ wir ลักษณะนี้เรียกในภาษาพูดว่า Krankenschwesternplural (Glück 2005, 498) ตัวอย่างเช่น

Jetzt nehmen wir mal unsere Tablette.

(ตอนนี้เราจะมาทานยา)

ในปัจจุบัน มีผู้มองว่าการใช้สรรพนาม wir เช่นนี้ ถือว่าไม่สุภาพ เพราะเป็นการยกตนเหนือผู้พูด (cf. Hentschel and Weydt 2003, 241; Löbbers 2016)

6. wir หมายถึง นักเรียน เป็นคำสรรพนาม wir ที่ครูใช้ในชั้นเรียนเมื่อพูดกับนักเรียน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

Nächsten Freitag schreiben wir eine Mathearbeit. In der nächsten Woche werden wir alles nochmal üben.

(วันศุกร์หน้าเราจะสอบวิชาคณิตศาสตร์ สัปดาห์หน้าเราจะฝึกทุกอย่างกันอีกครั้งหนึ่ง)

7. wir หมายถึงลูก เมื่อพ่อแม่พูดกับลูก ตัวอย่างเช่น

Wir wollen jetzt essen, das Spielen vergessen.

(ตอนนี้เราจะทานข้าวกัน ลืมเรื่องเล่นไปก่อน)

8. ในการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ wir แทนกลุ่มผู้พูด อาจมีการขยายความให้ชัดเจนว่าหมายถึงใคร โดยใช้ นามวลีขยายต่อจากคำสรรพนาม wir ตัวอย่างเช่น

Wir Kinder vom Bahnhof Zoo<sup>5</sup>

(พวกเรา เด็ก ๆ จากสถานีสวนสัตว์)

## 1. คำสรรพนามบุรุษที่ 2 ในภาษาเยอรมัน

ภาษาเยอรมันมีคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เพียง 2 คำคือ du และ Sie โดย du จัดว่าเป็นรูปพื้นฐาน (Grundform) เป็นคำ

<sup>5</sup> ชื่อหนังสือของ Kai Hermann, Horst Rieck, Christiane F.

สรรพนามที่แสดงสถานภาพที่เท่าเทียมกันหรือแสดงความคุ้นเคยระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง จึงเรียกว่าเป็น Balanceform ด้วย ส่วน Sie เป็นคำสรรพนามที่แสดงความสุภาพ แต่ห่างเหิน จึงเรียกว่าเป็น Distanzform อนึ่ง คำสรรพนาม Sie เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 ที่มีรูปทั้งเอกพจน์และพหูพจน์เหมือนกัน สามารถใช้ได้กับผู้ฟังคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ คำสรรพนามบุรุษที่ 2 รูปพหูพจน์ที่มีเงื่อนไขการใช้เหมือน du คือ ihr ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

### การจำแนก du/Sie ในมุมมองแบบลักษณะภาษา

ในมุมมองแบบลักษณะภาษา ภาษาเยอรมันเป็นภาษาหนึ่งในภาษายุโรปที่แยกระดับความสุภาพในคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เป็น 2 ระดับ โดยใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 2 สองคำ คำหนึ่งแสดงความเป็นกันเอง คือคำสรรพนาม du อีกคำหนึ่งแสดงความสุภาพ คือคำสรรพนาม Sie เช่นเดียวกับภาษาฝรั่งเศส (cf. Vipas 2019, 15-17) การแยกระดับความสุภาพในคำ สรรพนามบุรุษที่ 2 เป็น 2 ระดับในภาษายุโรปมีที่มาจากภาษาละตินที่ใช้คำ tu และ vos คำสองคำนี้พัฒนาเป็น tu และ vous ในภาษาฝรั่งเศส เป็น tu และ voi ในภาษาอิตาลี และเป็น tu และ vos (ต่อมาเป็น usted) ในภาษาสเปน ในปัจจุบันเมื่อกล่าวถึงการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 2 ที่แยกระดับความสุภาพเป็น 2 ระดับ จึงนิยมใช้สัญลักษณ์ T และ V ในแวดวงภาษาศาสตร์ ในภาษาละตินโบราณมีเพียงคำ tu รูปเอกพจน์ vos ใช้เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 เรียกขานบุคคลเพียงคนเดียว เดิมใช้กับสมเด็จพระจักรพรรดิและเริ่มใช้ในคริสต์ศตวรรษที่ 4 ในช่วงเวลานั้นที่จริงมีสมเด็จพระจักรพรรดิ 2 พระองค์ พระองค์หนึ่งปกครองจักรวรรดิตะวันออกและประทับที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล อีกพระองค์หนึ่งปกครองจักรวรรดิตะวันตกและประทับที่กรุงโรม แต่การบริหารการปกครองจะรวมกันเป็นหนึ่งเดียว การใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 2 แทนสมเด็จพระจักรพรรดิหนึ่งพระองค์เท่ากับเป็นการใช้กับทั้งสองพระองค์ การใช้คำ vos จึงมีนัยที่บ่งบอกความเป็นพหูพจน์ นอกจากนี้ ในอีกนัยหนึ่ง สมเด็จพระจักรพรรดิพระองค์หนึ่งมีความหมายที่แสดงถึงคนจำนวนมาก เพราะทรงเป็นศูนย์รวมของประชาชนและเป็นผู้แทนของประชาชน จักรพรรดิโรมันจะใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ vos เมื่อกล่าวถึงพระองค์เอง หรือกษัตริย์ในปัจจุบันก็ใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์แทนพระองค์เอง (Brown and Gilman 1960, 255)

### 3.1 พัฒนาการของการใช้คำสรรพนามเรียกขานในภาษาเยอรมัน

ในภาษาเยอรมันโบราณยุคแรกๆที่เรียกว่า Althochdeutsch ช่วงปี ค.ศ. 750-1050 มีการใช้คำสรรพนาม du เพียงคำเดียวแม้กับผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมไม่เท่ากัน ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นในภาษาละตินที่เป็นภาษาทางการ มีการใช้ du กับผู้ที่สนิทสนมกันและ ihr กับผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า การใช้สรรพนามรูปพหูพจน์กับบุคคลที่สถานภาพสูงกว่า เท่ากับว่าบุคคลนั้นเปรียบเสมือนคนหลายคน (Boettcher 2009, 105) ช่วงประมาณศตวรรษที่ 9 เริ่มมีการใช้ ihr ในการเรียกขานบุคคลเดียวในภาษาเยอรมัน โดยได้รับอิทธิพลจากภาษาละติน หลักฐานการใช้คำสรรพนาม ihr ในลักษณะดังกล่าวพบในงานเขียนของ Ottfried von Weißenburg กวียุค Althochdeutsch (Hoffmann 2016, 92) ในช่วงยุคกลางได้มีการใช้คำสรรพนามทั้งสองคำคือ du และ ihr อย่างชัดเจน โดย du จะใช้ในหมู่ผู้ที่สนิทสนมคุ้นเคยกันและมีสถานภาพทางสังคมเท่ากัน ส่วน ihr ใช้ในหมู่ผู้ที่มีสถานภาพเท่ากัน แต่ไม่ใกล้ชิดสนิทสนมกัน นอกจากนี้ ผู้ที่มีสถานภาพต่ำกว่า จะใช้ ihr กับผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า แต่ผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าจะใช้ du กับผู้ที่มีสถานภาพต่ำกว่า ลักษณะการใช้เช่นนี้จึงเป็นที่มาของความหมายของคำสรรพนาม du ที่มี 2 นัยในภาษาเยอรมันปัจจุบัน ในด้านหนึ่ง du จะแสดงความสนิทสนมคุ้นเคยระหว่างคู่สนทนา ในอีกด้านหนึ่ง du แสดงถึงการประเมินค่าคู่สนทนาต่ำ (Boettcher 2009, 105) นอกเหนือจากการใช้คำบุรุษสรรพนามโดยใช้คำสรรพนาม ihr เพื่อแสดงความสุภาพและยกย่องคู่สนทนาดังกล่าวแล้ว ในภาษาเยอรมันยุค Frühneuhochdeutsch (ช่วง ค.ศ. 1350-1650) ยังมีการใช้คำสรรพนามเรียกขานรูปเอกพจน์บุรุษที่ 3 คือ er/sie ซึ่งเป็นการเรียกขานในทางอ้อมหรือการหลีกเลี่ยงการเรียกขานโดยตรง เพื่อแสดงความเคารพยกย่องเป็นพิเศษ ในขณะเดียวกัน การใช้ ihr เพื่อแสดงความสุภาพหรือเคารพยกย่องผู้ฟัง

ก็ลดน้อยลง ต่อมา ความหมายแฝงของการใช้ er/sie เพื่อแสดงความรู้สึกหรือยกย่องผู้ที่พูดด้วยได้จางหายไป และมีการใช้คำสรรพนาม er/sie เป็นรูปพหูพจน์ ซึ่งเป็นที่มาของคำสรรพนาม Sie ตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา ได้มีการใช้คำบุรุษสรรพนาม Sie (ซึ่งที่จริงเป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 รูปพหูพจน์) เป็นคำเรียกคู่สนทนา โดยในตอนแรกมีการใช้ ihr และ Sie เป็นคำสรรพนามเรียกผู้สูงศักดิ์ ต่อมาในศตวรรษที่ 17 ได้มีการใช้คำสรรพนาม Sie เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 อย่างในปัจจุบัน และในต้นศตวรรษที่ 20 มีคำสรรพนาม Sie เหลืออยู่เพียงคำเดียวที่เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 แสดงความรู้สึกในภาษาเยอรมัน (Simon 2007, 60; Hentschel and Weydt 2003, 240-241; Hoffmann 2016, 92)

### 3.2 หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการใช้คำสรรพนาม du

ไคลน์และกลุ่มวิจัยของเขา (Clyne 2009, 399; Clyne, Norrby, and Warren 2009, 158) ได้ศึกษาการใช้คำสรรพนามเรียกขานในภาษาเยอรมัน ฝรั่งเศส และสวิตซ์ และพบว่าโดยทั่วไปแล้ว การเลือกใช้คำสรรพนามในภาษาต่าง ๆ ที่มีการจำแนกระดับความสุภาพ จะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. ความคุ้นเคย
2. ความเป็นเด็ก/ผู้ใหญ่
3. ความอาวุโสมากกว่า/น้อยกว่า
4. ความเป็นสมาชิกของกลุ่มเดียวกัน/ ความเป็นเครือข่าย/ การพิจารณาว่าคู่สนทนามีความคล้ายคลึงกับตนในสังคม
5. การปรับใช้คำเรียกขานตามผู้ที่ใช้คำเรียกขานนั้นกับเรา

งานวิจัยดังกล่าวของไคลน์ (Clyne 2009, 397) รวมทั้งงานของบราวน์และกิลแมน (Brown and Gilman 1960, 263) ยังชี้ให้เห็นว่า คนเยอรมันใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 2 du (=T) มากกว่าคนฝรั่งเศส โดยเฉพาะในบริบทครอบครัว และกลุ่มคนที่มีความชอบคล้ายกัน บราวน์และกิลแมนกล่าวว่า การใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 2 du ของคนเยอรมันเช่นนี้ ถือเป็นการแสดงความสามัคคีปรองดองกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว นักไวยากรณ์หรือตำราไวยากรณ์เยอรมันส่วนใหญ่ เช่น Duden-Grammatik และ IDS-Grammatik ก็มีความเห็นว่า การใช้คำสรรพนาม du เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นปัจจัยที่กำหนดหรือเป็นเหตุผลในการใช้คำสรรพนาม du ในภาษาเยอรมันด้วยหลักเกณฑ์เหล่านั้น โอฟมันน์ (Hoffmann 2016, 88) จึงจัดประเภทของคำสรรพนาม du ไว้ดังนี้

1. Du<sup>6</sup> ตามอายุ (Alters-Du) หมายถึงการใช้ du ในหมู่เด็กและเยาวชน (เด็กเล็กมักจะใช้คำสรรพนาม du กับทุกคน) หรือเมื่อผู้พูดอายุต่ำกว่า 6 ปีหรือผู้ฟังอายุต่ำกว่า 16 ปี
2. Du ในหมู่เครือญาติ (Verwandschafts-Du) เป็นการใช้ระหว่างผู้ที่เป็นญาติกัน
3. Du สำหรับผู้ที่อยู่กลุ่มเดียวกัน (Gruppen-Du) เป็นการใช้ du ระหว่างนักเรียน นักศึกษา เพื่อนร่วมงาน สมาชิกพรรคเดียวกัน สมาชิกองค์กรหรือสมาคมเดียวกัน ฯลฯ เป็นที่น่าสังเกตว่า จะพบว่าผู้ใหญ่ที่มีอายุน้อยจะใช้ Du ประเภทนี้ มากกว่าผู้ที่มีอายุสูงกว่า

อนึ่ง การใช้คำสรรพนาม du ในหมู่นิสิตนักศึกษาด้วยกัน รวมทั้งการใช้คำสรรพนาม Sie และการเรียกคู่สนทนาโดยใช้นามสกุล ระหว่างนักศึกษากับบุคลากรในมหาวิทยาลัย เป็นผลมาจากการเคลื่อนไหวของนักศึกษาในช่วงปลายทศวรรษของ

<sup>6</sup> ผู้เขียนใช้คำ Du ที่ขึ้นต้นด้วยอักษรตัวใหญ่ เนื่องจากในภาษาเยอรมัน คำ Du ที่ขึ้นต้นด้วยอักษรตัวใหญ่เป็นคำนาม ซึ่งบอกประเภทของคำสรรพนามคำนี้

ปี ค.ศ. 1970 เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมและปลดแอกจากการแบ่งชนชั้น นอกจากนี้ การเคลื่อนไหวดังกล่าวยังส่งผลให้การใช้คำสรรพนาม du ระหว่างกันแพร่หลายในหมู่นักเรียนรุ่นใหม่ด้วย (Clyne, Norrby, and Warren 2009, 6)

4. Du แสดงสถานภาพ (Status-Du) หมายถึงการใช้ du ของครูกับนักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี

นอกจากนี้ ยังมี Du อีกประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น เรียกว่า Du ตามที่ตกลงกัน (Vereinbartes-Du) คำสรรพนาม Du ประเภทนี้ใช้เมื่อมีการตกลงกันระหว่างคู่สนทนา ที่เดิมใช้คำสรรพนาม Sie กันก่อน แล้วจึงมีการตกลงกันว่าจะใช้คำสรรพนาม du การตกลงกันนั้นอาจเป็นการตกลงกันระหว่างคนรู้จักกัน หรือเมื่อผู้อาวุโสกว่า หรือมีสถานภาพสูงกว่าเสนอให้ใช้คำสรรพนาม du แทนที่จะใช้คำสรรพนาม Sie (cf. Zifonun et al. 1997, 928)

อย่างไรก็ตาม IDS-Grammatik (Zifonun et al. 1997, 927) ชี้ให้เห็นว่าหลักเกณฑ์การใช้ du ข้างต้น ไม่ได้กำหนดตายตัวว่าต้องใช้คำสรรพนาม du เสมอไป ในบางกรณีก็สามารถใช้ทั้งคำสรรพนาม du หรือ Sie ได้ เช่น

a) เมื่อผู้ฟังอายุระหว่าง 12 ถึง 18 ปี

b) ระหว่างเพื่อนบ้าน

c) ระหว่างหัวหน้างานกับผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งโดยปกติจะใช้คำสรรพนาม Sie ในการสนทนากัน

อนึ่ง IDS-Grammatik (Zifonun et al. 1997, 928) ยังได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ du ระหว่างคู่สนทนา นั่นคือ

a) ในหมู่ผู้ใหญ่ เมื่อผู้พูดและผู้ฟังมีอายุต่างกันมากกว่า 10 ปี

b) เมื่อผู้พูดและผู้ฟังมียศหรือตำแหน่งในอาชีพการงานต่างกันมาก

ผลจากงานวิจัยของไคลน์และกลุ่มวิจัยของเขา (Clyne, Norrby, and Warren 2009, 131) แสดงให้เห็นว่า ผู้ได้บังคับบัญชาชาวเยอรมันจำนวน 69-71% ใช้คำสรรพนาม Sie กับผู้บังคับบัญชาของตน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับแต่ละท้องถิ่นในประเทศเยอรมนี ทางตะวันออกของประเทศ จะนิยมใช้ Sie มากกว่า (71%) ทางตะวันตกของประเทศ (69%) แต่จะมีการใช้คำสรรพนาม du ระหว่างเพื่อนร่วมงานทางตะวันตกของประเทศมากกว่าทางตะวันออก โดยคิดเป็นสัดส่วนการใช้ 55% ต่อ 64%

c) ความห่างเหินระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง

ทั้งนี้ คำสรรพนาม Du ประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมีลักษณะการใช้ที่ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ ในการใช้คำสรรพนาม Du ประเภทต่าง ๆ ส่วนใหญ่คู่สนทนาจะใช้ du เหมือนกันทั้งสองฝ่าย แต่บางประเภท คู่สนทนาฝ่ายหนึ่งจะใช้คำสรรพนาม du แต่อีกฝ่ายจะใช้คำสรรพนาม Sie เมื่อพิจารณาประเด็นของลักษณะการใช้คำสรรพนาม du (เช่นเดียวกับการใช้คำสรรพนาม Sie) ของคู่สนทนาแต่ละฝ่ายว่าเหมือนหรือต่างกัน จะพบว่ามีอยู่ 3 ลักษณะ

1. การใช้คำสรรพนาม du เหมือนกันของคู่สนทนาทั้งสองฝ่าย (Vollreziprok)

2. การใช้คำสรรพนาม du เหมือนกันของคู่สนทนาทั้งสองฝ่าย แต่ใช้คำเรียกขานที่เป็นคำนามต่างกัน เช่น พ่อแม่ใช้คำสรรพนาม du และเรียกลูกด้วยชื่อน้า ส่วนลูกใช้ du แต่เรียกพ่อแม่ด้วยคำ (คุณ)พ่อ หรือ (คุณ)แม่ ลักษณะการใช้คำสรรพนามที่เหมือนกัน แต่คำเรียกที่เป็นคำนามไม่เหมือนกันเช่นนี้ ถือเป็นลักษณะการใช้คำสรรพนาม du ที่เหมือนกันเป็นบางส่วน (Teilreziprok)

3. เมื่อคู่สนทนาใช้คำสรรพนามต่างกัน (Nicht-Reziprok) คือ ฝ่ายหนึ่งใช้ du แต่อีกฝ่ายใช้ Sie เช่น เมื่อผู้ใหญ่ใช้ du กับเด็ก หรือครูใช้ du เรียกนักเรียนที่อายุต่ำกว่า 16 ปี ในขณะที่ผู้อาวุโสหรือมีอายุน้อยกว่า ใช้คำสรรพนาม Sie เรียกฝ่ายที่มีอายุมากกว่า (Zifonun et al. 1997, 927) ลักษณะการใช้คำสรรพนาม du หรือ Sie ต่างกันระหว่างคู่สนทนาในกรณีต่าง ๆ เช่นนี้ จึงพบในการใช้ Du ประเภทที่เรียกว่า Du แสดงสถานภาพ (Status-Du) ตัวอย่างเช่น

Lehrer: „Hast du das Fahrrad vor der Schule gestohlen?“

Schüler: „Nein, ich war's nicht. Durchsuchen Sie mich ruhig gründlich.“

(คุณครู: “เธอขโมยจักรยานที่อยู่หน้าโรงเรียนไปหรือเปล่า”)

นักเรียน: “เปล่าครับ ไม่ใช่ผม คุณครูค้นตัวผมให้ทั่วเลยก็ได้”)

นอกเหนือจากการใช้ Du ประเภทต่าง ๆ ในบริบททั่วไปดังกล่าวแล้ว ยังมีการใช้คำสรรพนามนี้เป็นคำสรรพนามที่ไม่ใช่บุรุษที่ 2 แต่เป็นการใช้ du แทนตัวผู้พูดเอง (Selbstbezug) เมื่อผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังเห็นใจหรือเห็นด้วยกับตน (Zifonun et al. 1997, 939) ดังตัวอย่างต่อไปนี้จากเฮนเซลและไวท์ (Hentschel and Weydt 2003, 242)

Es ist immer dasselbe: Du arbeitest und arbeitest und kommst doch auf keinen grünen

Zweig.

(มันมักจะเป็นเหมือนเดิมตลอด: เธอทำงานและก็ทำงานไป แต่ไม่ประสบผลสำเร็จอะไรเลย)

การใช้ du แทนตนเองเช่นนี้ มักใช้ระหว่างเพื่อนหรือผู้ที่มีสถานะเท่ากัน ถ้าเป็นการสนทนากับคนที่ไม่สนิทสนมคุ้นเคยกันหรือผู้ที่มีสถานะสูงกว่า โดยทั่วไปผู้พูดจะใช้คำอานิยมสรรพนาม man (Zifonun et al. 1997, 939-940) นอกจากนี้ ยังมีการใช้คำสรรพนาม du เพื่อหมายถึงคนทั่วไป (generisch) ซึ่งมีความหมายเทียบเท่ากับการใช้คำสรรพนามไม่ชี้เฉพาะเจาะจง man (Wöllstein et al. 2016, 245) ตัวอย่างเช่น

In diesem Laden kriegst du alles, was du zum Schreiben brauchst.

(ที่ร้านนี้จะซื้อทุกอย่างที่ต้องการสำหรับการเขียนได้)

การใช้คำสรรพนาม du ยังปรากฏในสำนวนต่าง ๆ ที่เป็นคำอุทาน ตัวอย่างเช่น

Ach du meine Güte (ไอ้ พระเจ้า), Ach du liebe Zeit (ไอ้ อนิจจา), (Ach) du ahnungsloser Engel (ไฉ่ นางฟ้าผู้ไร้เดียงสา), Ach du Schande (ว้า แย้งเลย)

การใช้ du ในสำนวนแรกหมายถึงพระเจ้าเป็นเจ้า การกล่าวถึงพระเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ นักบุญในบทสวด รวมทั้งการกล่าวถึงผู้ตายในพิธีศพ เป็นการใช้คำสรรพนาม du ตามขนบธรรมเนียมดั้งเดิม (Hentschel and Weydt 2003, 242) ตัวอย่างเช่น

Du ewiger Gott,

öffne uns die Augen,

dass wir sehen die Wunder an deinem Gesetz.

(ข้าแต่พระเจ้าผู้ทรงเป็นอมตะ

โปรดเปิดดวงตาของพวกเรา

ให้เราได้เห็นความอัศจรรย์แห่งกฎหมายของพระองค์)

นอกจากนั้น ยังมีการใช้คำสรรพนาม du เป็นคำเรียกบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ใกล้ชิดสนิทสนม เช่น เพื่อน ญาติพี่น้อง หรือสมาชิกในครอบครัว โดยใช้คู่กับชื่อนามสกุลของคู่สนทนา เช่น

Du Katrin, hast du etwas von Robert gehört?

(นี่เธอ คัทรีน เธอได้ยินข่าวจากโรแบร์ทบ้างไหม)

และยังมีการใช้ du คู่กับคำนามที่มีความหมายในเชิงลบ เพื่อเป็นคำบริภาษ เช่น Du Trottel (เจ้าจ๋ม), Du Besserwisser (แก พวกรู้มาก), Dir werd' ich's zeigen, du Obergermanist (ฉันจะแสดงให้แกเห็น ใอันักวิชาการชั้นสูง ด้านภาษาเยอรมัน) (ตัวอย่างจาก Glück 2005, 43)

จากตัวอย่างการใช้คำสรรพนาม du ต่าง ๆ ข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำสรรพนาม du มีความหมาย 2 นัย ดังกล่าวแล้วในหัวข้อ 3.1 นั่นคือ นัยที่แสดงความคุ้นเคยสนิทสนมระหว่างคู่สนทนา และนัยที่แสดงการประเมินค่าคู่สนทนาต่ำ การดูถูกหรือการไม่ให้เกียรติ

### 3.3 หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการใช้คำสรรพนาม Sie

คำสรรพนาม Sie ในภาษาเยอรมันปัจจุบัน ถือเป็นคำสรรพนามเรียกขานแบบสุภาพ (Höflichkeitsform) แต่อีกด้านหนึ่งก็จัดว่าเป็นคำสรรพนามที่แสดงความห่างเหินระหว่างคู่สนทนา (Distanzform) คำสรรพนาม Sie ในปัจจุบันใช้เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 ซึ่งใช้เรียกคู่สนทนาคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ เนื่องจากคำสรรพนาม Sie มีที่มาจากรูปพหูพจน์ บุรุษที่ 3 ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะสามารถใช้เป็นคำเรียกขานบุคคลเดียวก็ตาม แต่นักไวยากรณ์หรือตำราไวยากรณ์บางเล่ม เช่น Duden-Grammatik (Wöllstein et al. 2016, 265) ถือว่า Sie เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ในทางไวยากรณ์ ไม่ใช่ในแง่ของความหมาย ในขณะที่เฮลบิชและบุชชา (Helbig and Buscha 1984 as cited in Simon 2003, 135) ถือว่ารูปสรรพนาม Sie แบบสุภาพสร้างขึ้นจากคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ อย่างไรก็ตาม นักภาษาศาสตร์ที่ศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เช่น ซีมอน (Simon 2003, 2007) มีความเห็นว่า คำบุรุษสรรพนาม Sie ได้พัฒนามาจนมีความเป็นเอกเทศ แยกจาก sie ซึ่งเป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ถึงแม้ว่าคำสรรพนามทั้งสองคำจะมีรูปร่างหน้าตาเหมือนกัน ซีมอน (Simon 2003, 190) จึงคิดว่าควรขยายชุดหน่วยภาษา (Paradigma) ของระบบบุรุษสรรพนามภาษาเยอรมันให้กว้างยิ่งขึ้น และเสนอให้เพิ่มประเภททางไวยากรณ์ Respekt เมื่อกล่าวถึงความแตกต่างระหว่างคำสรรพนาม du และ Sie โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาษาถิ่นของรัฐบาวาเรีย (Bairisch) คำสรรพนามเรียกขานบุรุษที่ 2 แบบสุภาพมีรูปร่างต่างจากคำสรรพนาม sie บุรุษที่ 3 (Simon 2003, 190; Simon 2007, 64-66)

เมื่อพิจารณาประวัติที่มาของคำ Sie ดังกล่าวแล้ว ลักษณะของคำสรรพนามคำนี้ถือเป็นกลวิธีแสดงความรู้สึก 2 วิธี คือ ด้วยรูปพหูพจน์ เท้ากับเป็นการให้ความสำคัญกับคู่สนทนา และด้วยความเป็นบุรุษที่ 3 ซึ่งเป็นการสร้างระยะห่างจากคู่สนทนา (เปรียบเหมือนกับการไม่จ้องตาฝ่ายตรงข้าม) (Wöllstein et al. 2016, 266)

การใช้คำสรรพนาม Sie ในภาษาเยอรมันปัจจุบันมีหลักเกณฑ์พื้นฐานดังต่อไปนี้ (Zifonun et al. 1997, 928)

#### 1. ผู้ฟังเป็นผู้ใหญ่หรืออายุมากกว่า 18 ปี

จากงานวิจัยของไคลน์และกลุ่มวิจัย (Clyne, Norrby, and Warren 2009, 55-56) ซึ่งใช้แบบสอบถามถามผู้ให้ข้อมูลชาวเยอรมันจำนวน 198 คนว่า จะใช้คำสรรพนามใดกับคนแปลกหน้าในการถามทาง ผู้วิจัยพบว่าอายุของผู้พูดและผู้ฟังเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกใช้คำสรรพนาม du หรือ Sie เมื่อถามผู้ฟังที่มีอายุมากกว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (จำนวน 100%) จะใช้คำสรรพนาม Sie แต่ถ้าผู้ฟังมีอายุเท่ากัน ผู้พูดจำนวน 59% จะใช้คำสรรพนาม Sie ผลของงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ระดับอายุของผู้พูดก็เป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกใช้คำสรรพนาม du หรือ Sie คนเยอรมันที่มีอายุ 30 ปีหรือน้อยกว่า จะนิยมใช้คำสรรพนาม du กับคนแปลกหน้าที่มีอายุเท่ากันกับตน แต่ผู้พูดที่มีอายุ 31-50 ปี จำนวนเพียง 22.7% เท่านั้นที่จะใช้คำสรรพนาม du กับคนแปลกหน้าที่มีอายุเท่ากันกับตน และผู้พูดที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไปจะไม่ใช้คำสรรพนาม du ในบริบทเดียวกัน

#### 2. ผู้พูดและผู้ฟังไม่รู้จักกัน หรือไม่สนิทสนมคุ้นเคยกัน

3. ผู้ฟังมีตำแหน่งหรือสถานะทางสังคมสูง เช่น เป็นประธานาธิบดี หรือบิชอป การเรียกขานโดยใช้ Sie ในกรณีนี้ไม่ได้เป็นการเรียกขานตัวบุคคล แต่สำคัญที่ตำแหน่ง

#### 4. ผู้พูดเป็นเด็กหรือวัยรุ่นแต่ผู้ฟังเป็นผู้ใหญ่

5. ครูพูดกับนักเรียนที่อายุระหว่าง 16-20 ปี หรืออายุ 14 ปีขึ้นไป (Clyne, Norrby, and Warren 2009, 91) และนักเรียนใช้พูดกับครู จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลชาวเยอรมันจำนวน 198 คนในงานวิจัยดังกล่าวของไคลน์และกลุ่มวิจัย พบว่า นักเรียนจำนวน 95% จะใช้คำสรรพนาม Sie ในการสนทนากับครูของตนและนักศึกษาส่วนใหญ่ (82%) จะใช้คำสรรพนาม Sie กับอาจารย์และบุคลากรในมหาวิทยาลัย อาจารย์และบุคลากรในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ก็ใช้คำสรรพนาม Sie กับนักศึกษาเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1989 เป็นต้นมา มีรายงานว่าอาจารย์บางคนเริ่มใช้ du กับนักศึกษา เพื่อไม่ให้การสนทนาเป็นทางการมากเกินไป (Clyne, Norrby, and Warren 2009, 132)

โดยทั่วไป คำสรรพนาม Sie มักใช้ระหว่างผู้ใหญ่ด้วยกัน จึงถือเป็นคำเรียกขานรูปแบบพื้นฐานในหมู่ผู้ใหญ่ (Hoffmann 2016, 86) และใช้เมื่อผู้พูดและผู้ฟังต้องการรักษาระยะห่างระหว่างกันระดับหนึ่ง (Hentschel and Weydt 2003, 240)

ในขณะที่คำสรรพนาม du สามารถใช้เป็นคำเรียกคู่สนทนา เพื่อให้ผู้ฟังตั้งใจฟังสิ่งที่ผู้พูดจะพูดต่อมา แต่การใช้คำสรรพนาม Sie เรียกคู่สนทนาที่อยู่ตรงหน้า จะฟังดูไม่สุภาพ (Zifonun et al. 1997, 926) ดังในตัวอย่างต่อไปนี้

Sie, hören Sie mich?

(คุณ คุณได้ยินฉันไหม)

เช่นเดียวกับคำสรรพนาม du การใช้คำสรรพนาม Sie มีความหมาย 2 นัย ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ในเชิงบวก การใช้ Sie จะแสดงการให้เกียรติ ความเคารพ หรือการยอมรับในความสัมพันธ์เท่าเทียมกัน ในด้านลบ Sie จะสื่อความหมายถึงความห่างเหิน ความไม่สนิทสนมคุ้นเคยกัน หรือความเป็นทางการ (Zifonun et al. 1997, 926)

### 3.4 หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการใช้คำสรรพนาม ihr

คำสรรพนาม ihr เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ ที่ใช้กับคู่สนทนามากกว่า 1 คน หรือใช้กับคู่สนทนา 1 คน และมีบุคคลที่ 3 อยู่ด้วยอย่างน้อย 1 คน (Wöllstein et al. 2016, 264) ในปัจจุบัน คำสรรพนาม ihr ถือเป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 พหูพจน์ที่มีเงื่อนไขการใช้เช่นเดียวกับคำสรรพนาม du ดังกล่าวแล้ว ในภาษาถิ่นและในชนบทของประเทศเยอรมนียังคงมีร่องรอยการใช้ ihr แบบดั้งเดิม คือ การใช้ ihr เป็นคำสรรพนามเรียกขานบุคคลคนเดียว โดยใช้กับคนแปลกหน้าหรือผู้ที่มีสถานะสูงกว่า เช่น บาทหลวง หรือ ศาล ดังตัวอย่างจาก IDS-Grammatik (Zifonun et al. 1997, 929) ต่อไปนี้

Herr, ihr schmeichelt mir.

(ท่านครับ ท่านเยินยอผม)

ตามปกติ คนเยอรมันจะใช้คำสรรพนาม ihr กับกลุ่มบุคคลที่ผู้พูดใช้คำสรรพนาม du ด้วย เมื่อเป็นบุคคลคนเดียว ในกรณีที่กลุ่มบุคคลนั้นประกอบด้วยบุคคลที่ผู้พูดใช้ du และใช้ Sie ด้วย ผู้พูดจะต้องตัดสินใจว่าจะใช้ ihr หรือ Sie (พหูพจน์) กับบุคคลกลุ่มนั้น โดยอาจพิจารณาว่า ตามปกติตนใช้ du หรือ Sie กับคนส่วนใหญ่ในกลุ่มนั้น ถ้าใช้ du กับคนส่วนใหญ่ในกลุ่ม ก็สามารถใช้ ihr ได้ แต่ถ้าผู้พูดใช้ du หรือ Sie กับบุคคลในกลุ่มนั้นจำนวนเท่า ๆ กัน ผู้พูดก็ต้องตัดสินใจว่าจะใช้ du กับคนทั้งกลุ่มหรือไม่ กรณีเช่นนี้ ในภาษาถิ่นเช่น Oberdeutsch ผู้พูดจะเลือกใช้ du มากกว่า Sie เช่นเดียวกับในบางท้องถิ่น ผู้พูดเช่นบาทหลวง มักใช้ ihr กับกลุ่มบุคคลในชุมชนทางศาสนา ซึ่งตามปกติผู้พูดจะใช้ Sie เป็นคำสรรพนามเรียกขานเมื่อสนทนากับบุคคลในกลุ่มนั้นเพียงคนเดียว (Wöllstein et al. 2016, 264; Zifonun et al. 1997, 930)

## 4. บทสรุป

ประวัติที่มาของการใช้คำสรรพนาม Sie นอกจากจะแสดงให้เห็นว่า ภาษามีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา จากรูปแบบการใช้ของสมาชิกในชุมชนที่ใช้ภาษานั้น ๆ แล้ว ยังมีความน่าสนใจอย่างยิ่งในด้านความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและหน้าที่ของภาษา ที่มาของการใช้คำสรรพนาม Sie ซึ่งเป็นรูปพหูพจน์ และการใช้ความเป็นบุรุษที่ 3 เป็นกลวิธีในการแสดงความสุภาพ (Höflichkeitsstrategie) เพื่อสร้างระยะห่างจากคู่สนทนา หรือเพื่อหลีกเลี่ยงการเรียกขานโดยตรง นับเป็นการใช้รูปแบบหรือลักษณะทางไวยากรณ์เพื่อทำหน้าที่ทางวัจนปฏิบัติศาสตร์อย่างแยบคาย

การนำเสนอและอธิบายการใช้คำสรรพนาม wir รวมทั้งหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการใช้คำสรรพนาม du Sie และ ihr ชี้ให้เห็นว่า การจะเข้าใจความหมายและใช้คำสรรพนาม ซึ่งถึงแม้จะมีจำนวนไม่กี่คำในภาษาเยอรมัน ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทนั้น ผู้เรียนและผู้ใช้ภาษาจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญต่าง ๆ หลายประการที่อยู่นอกกรอบภาษา ซึ่งเป็นปัจจัยทางภาษาศาสตร์สังคมและวัจนปฏิบัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นวัยหรืออายุ สถานะทางสังคม หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังหรือคู่สนทนา รวมทั้งสถานการณ์ที่ใช้ การใช้คำสรรพนามเรียกขานได้อย่างถูกต้องจะช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผลในทางกลับกันถ้าใช้ผิด ก็จะทำให้เกิดความหมายเชิงลบในนัยที่ผู้พูดหรือผู้ใช้ภาษาไม่ต้องการจะสื่อ ซึ่งอาจเป็นผลเสียต่อผู้พูดหรือผู้ใช้ภาษาเอง หรืออาจมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับคู่สนทนาได้

การใช้คำสรรพนามดังกล่าวได้อย่างถูกต้องถือเป็นตัวอย่างของการมีสมรรถนะหรือความสามารถในการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารทางสังคม ซึ่งนอกจากผู้เรียนหรือผู้ใช้ภาษาเยอรมันจะต้องมีสมรรถนะด้านไวยากรณ์หรือโครงสร้างภาษา (Grammatische Kompetenz) แล้ว ยังต้องมีสมรรถนะด้านภาษาศาสตร์สังคม (Soziolinguistische Kompetenz) และสมรรถนะเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatische Kompetenz) ด้วย กล่าวคือ ผู้เรียนหรือผู้ใช้ภาษาเยอรมันจำเป็นต้องมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติในสังคมและวัฒนธรรมเยอรมัน ในการเลือกใช้คำสรรพนามภาษาเยอรมันแต่ละคำ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

## รายการอ้างอิง

### ภาษาไทย

- Kittinata Rhekhalilit กิตตินาถ เรขาลิลิต. 2016. Kan chamnaek khwam taektang rawang sapphanam nuai sapphanam lae kham ang-ing tam naeokhit thang wakkayasamphan การจำแนกความแตกต่างระหว่างสรรพนาม หน่วยสรรพนาม และคำอ้างอิง ตามแนวคิดทางวากยสัมพันธ์ [The Differentiation of Pronouns, Pronominals and Terms of Reference in Different Syntactic Approaches. *warasan manutsayasat* วารสารมนุษยศาสตร์ [Humanities Journal] 23(1): 1-21.
- Vipas Pothipath วิภาส โพธิแพทย. 2019. *Phasa Thai nai mummong baeplak phasa* ภาษาไทยในมุมมองแบบลักษณะภาษา. [Typological Perspectives on Thai] (2nd ed.). Bangkok: Research and publication division, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Wilita Sriuranpong วิลิตา ศรีอุฬารพงศ์. 2020. Watchanalila dan bukkhon samphan lae konlawithi thang phasa nai botkhwam khong warasan wichakan Yoeraman lae Thai dan phasa lae wannakhadi วัจนลีลาด้านบุคคลสัมพันธ์และกลวิธีทางภาษาในบทความของวารสารวิชาการเยอรมันและไทยด้านภาษาและวรรณคดี [Interpersonal Styles and Linguistic Strategies in Articles in German and Thai Academic Journals of Language and Literature]. *manutsayasat san* มนุษยศาสตร์สาร [Journal of Human Sciences] 21(3): 128-151.

### ภาษาต่างประเทศ

- Adamzik, Kirsten. 2004. *Sprache. Wege zum Verstehen* (2nd ed.). Tübingen, Basel: A. Francke.
- Boettcher, Wolfgang. 2009. *Grammatik verstehen Vol. 1: Wort*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Brown, R., & Gilbert, A. 1960. The Pronouns of Power and Solidarity. In *Style in Language*, ed. Thomas Sebeok, 253-276. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Clyne, M., Norrby, C., & Warren, J. 2009. *Language and Human Relations: Style of Address in Contemporary Languages*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Clyne, Michael. 2009. Address in Intercultural Communication across Languages. *Intercultural Pragmatics* 6(3): 395-409.
- Ernst, Peter. (2004). *Germanistische Sprachwissenschaft*. Wien: Facultas.
- Glück, Helmut (Ed.). 2005. *Metzler Lexikon Sprache* (3rd ed.). Stuttgart: Metzler.
- Hentschel, E., & Weydt, H. 2003. *Handbuch der deutschen Grammatik* (3rd ed.). Berlin: Walter de Gruyter.
- Hoffmann, Ludger. 2016. *Deutsche Grammatik. Grundlagen der Lehrerbildung, Schule, Deutsch als Zweitsprache und Deutsch als Fremdsprache* (3rd ed.). Berlin: Erich Schmidt.
- Kresta, Ronald. 1995. *Realisierungsformen der Interpersonalität in vier linguistischen Fachtextsorten des Englischen und des Deutschen*. Frankfurt: Peter Lang.

- Löbbers, Heinrich M. 2016. Wer sind wir? <https://www.saechsische.de/wer-sind-wir-3438519.html>, accessed June 20, 2021.
- Simon, Horst J.. 2003. *Für eine grammatische Kategorie ›Respekt‹ im Deutschen: Synchronie, Diachronie und Typologie der deutschen Anredepronomina*. Tübingen: Max Niemeyer.
- Simon, Horst. 2007. Wie Höflichkeit die Person(en) verwirrt- und wie's die Grammatik wieder ordnet. In *Der Ausdruck der Person im Deutschen*, Irmtraud Behr, Anne Larrory, and Gunhild Samson, eds., 57-72. Tübingen: Stauffenburg,
- Spahn, Jens. 2021. „Wir müssen Geduld haben. Wenn wir zu früh öffnen, riskieren wir schnell steigende Infektionszahlen.“ <https://www.bundesgesundheitsministerium.de/presse/interviews/interviews/faz-310121.html>, accessed April 9, 2021.
- Wöllstein, Angelika et al. (Eds.). 2016. *Duden. Die Grammatik* (9th ed.). Berlin: Duden Verlag.
- Zifonun, Gisela et al. 1997. *Grammatik der deutschen Sprache* (Vol. 1). Berlin: Walter de Gruyter.